

Kastelen in Limburg

Stichting
Limburgse
Kastelen

Stichting
Limburgse
Kastelen

Lerarenhandleiding
Kastelen in Limburg
Bestemd voor de groepen 6, 7 en 8
van het basisonderwijs.

Didactische verantwoording

Doelstelling

Belangstelling wekken voor kastelen in hun historische context in het algemeen en voor die van Limburg in het bijzonder.

Lesdoelen

Informatie geven over en inzicht geven in:

- de ontwikkeling van kasteeltypen in het algemeen en met name in Limburg (van woontoren tot complex kasteel);
- het wonen op een kasteel (woonvertrekken, comfort);
- de historische achtergrond van kastelen in het algemeen en van Limburgse kastelen in het bijzonder;
- kastelen nu (verval, restauratie, bestemming).

Aansluiting binnen het onderwijs

Deze lesbrief kan gebruikt worden als aanvulling op de leerstof uit de geschiedenismethode of als zelfstandig project buiten de methode om.

Lesmateriaal

Het lesmateriaal bestaat uit een beknopte lerarenhandleiding en 8 kopieerbladen, bedoeld als werkbladen voor de leerlingen.

Lessencyclus

- Drie voorbereidende lessen op school. Twee werkbladen per les, kopieerbladen 1 t/m 6.
- Bezoek kasteel in Limburg. Kopieerblad 7 en 8.
- Afsluitende les op school. Eveneens kopieerblad 8.

Achtergrondinformatie

Kastelen door de eeuwen heen

Het kasteel als bouwwerk is veranderd onder invloed o.m. van de opkomst van nieuwe wapens, van zich wijzigende politieke situaties en van bouwtechnische ontwikkelingen. Ook sociale factoren hebben een rol gespeeld.

800

De oudste kastelen waren eigenlijk versterkte boerderijen, gebouwd van hout, leem en vlechtwijgen. Ze waren omgeven door een gracht en een aarden wal waarop een omheining van houten palen (palissade).

1100

De eerste versterkte huizen van steen bestonden uit een zwaar, rechthoekig of rond torenachtig gebouw met twee tot vier verdiepingen. We noemen dit een woontoren of donjon. De muren waren soms twee à drie meter dik. Men verdedigde zich vanaf het dak. Van dergelijke woontorens zijn resten gevonden in Valkenburg, Kessel en Merum.

De versterkingen werden soms op een kunstmatige heuvel (motte) gebouwd. Zo kon men zich nog beter tegen aanvallers verdedigen. In de nabijheid van de Maas en in de rivierdalen bood de heuvel tevens bescherming tegen het water. Mottes vinden we nog in o.a. Limbricht, Kessel, Wijnandsrade, Gulpen en Stein.

1300

Om aanvallers op grotere afstand van het woonhuis te kunnen houden en om de aanval beter te kunnen

beantwoorden ging men de houten omheining vervangen door een stenen muur. Deze ringmuur werd voorzien van een weergang en kantelen en al spoedig ook van uitspringende torens. Vanaf de muur kon de aanvaller beschoten worden. De uitspringende torens dienden om de aanvaller aan de voet van de muur te beschieten. Voorbeelden van deze zgn. ringmuurburchten zijn: de ruïnes van de kastelen Kessel, de Grauwert (Montfort), Millen (Susteren), Stein en de kastelen Horn en Borgharen (Maastricht).

1450

Reeds in de loop van de 13e eeuw ging men er toe over om rechthoekige kastelen te bouwen met torens op de hoeken. In de 14e en 15e eeuw ontstonden veel van deze kastelen. Langs de binnenzijde van de muren vond bebouwing plaats, waardoor binnenin woonvleugels ontstonden.

Overigens werden ook toen nog vele kastelen gebouwd, die slechts uit een toren bestonden, b.v. de Burg (Heer-Maastricht), de Tooren (Maasniel-Roermond).

Veel kastelen hadden een z.g. voorburcht. Omdat de bewoners voor voedselvoorziening afhankelijk waren van de omliggende landerijen, was de erbij gelegen boerderij met schuren en stallen belangrijk. Vanwege dit belang werd de boerderij omgeven door grachten en een muur. De boerderij werd verdedigbaar en wordt daarom voorburcht genoemd.

→1600

Met de komst van het kanon was het kasteel als versterkt woonhuis eigenlijk achterhaald. Toch werden er, met name in Limburg, in de 16e en 17e eeuw nog kastelen gebouwd. Ze dienden echter vooral om de macht en het aanzien van de bewoners te tonen.

Ze bestonden vaak uit twee, drie of vier (carré) woonvleugels rondom een binnenplaats. Voorbeelden zijn o.a. de kastelen Limbricht, Hoensbroek, Well, de Borggraaf (Lottum) en de Borch (Baarlo).

1800

Het weerbare kasteeltype ging geleidelijk aan over in het open landhuis. Deze kasteelachtige huizen waren niet op verdediging, maar op wooncomfort gericht. Soms werden ze omgeven door een park of tuin. Voorbeelden zijn kastelen Amstenrade, Vliek (Ulestraten), Oost (Valkenburg), Obbicht en de Berkt (Baarlo).

Wonen in een kasteel

Wonen in een woontoren rond 1000

De woontoren was niet altijd een vaste verblijfplaats. Vaak maakte de toren namelijk deel uit van een geheel van meestal houten huizen. De toren diende dan alleen om bij een aanval bescherming te bieden, zoals bijv. in Stein, Hoensbroek, Freijmersen (Odiliënberg) en Aldengoor (Haelen). Wanneer de toren wel als vaste verblijfplaats diende, was hij meestal groter. De woontorens van Kessel of Merum hadden zijden van ongeveer 14 meter. De woontorens hadden kleine vensters. De toegang lag meestal op de eerste verdieping en kon bereikt worden met een ladder of houten trap. De bewoners leefden gezamenlijk in één of twee ruimten. Met behulp van vakwerk-tussenwanden c.q. kleden kon men zo'n ruimte verder indelen.

Wonen in een kasteel rond 1400

De edellieden die hun macht gevestigd hadden en tot grotere welstand waren gekomen streefden naar meer woonruimte. Er werden dan ook woonvleugels gebouwd met meerdere vertrekken. Er waren in ieder geval een grote zaal of ontvangstzaal, slaapkamers en een keuken. In de meeste kamers was er een schouw voor de verwarming. De verschillende vertrekken werden voor een deel gebruikt door de kasteelheer en zijn gezin en voor een deel door het personeel, dat op het kasteel woonde.

Wonen in een kasteelachtig buitenhuis rond 1800

Door de komst van het kanon voldeed het kasteel niet meer als verdedigbare woning. Bovendien waren de edellieden meestal geen eigenaren of bestuurders van het land meer. Soms werden kastelen gekocht door rijke kooplieden en later door rijke industriëlen uit de steden. De oude kastelen werden verbouwd tot mooie buitenhuizen met grote ramen, een bordes en vaak een tuin of park eromheen. De nieuw gebouwde buitenhuizen zagen er vaak kasteelachtig uit om indruk te maken.

Vijanden

In tijden van gevaar trok men zich terug in toren of burcht. De houten trap of de ophaalbrug werd dan omhoog gehaald. De aanvaller moest eerst over de gracht zien te komen en daarna de motte of de muren beklimmen.

De verdedigers konden niet zo veel doen; men zat in feite opgesloten in het eigen verdedigingswerk. Als ze niet voldoende voedsel in het kasteel in

voorraad hadden, waren de bewoners na enige tijd vanzelf gedwongen om zich over te geven.

De aanvallers (belegers) konden beschikken over verschillende instrumenten om het kasteel binnen te vallen. Met een 'evenhoge' kwam men even hoog als de muur en met een stormram kon men een gat in de muur beuken. De gracht moest dan eerst gedempt worden met b.v. takkenbossen. Met een blijde, een soort reuzen-katapult, kon men stenen e.d. van grote afstand tegen de muren werpen. Een andere methode die soms werd toegepast was de ondermijning, waarbij een deel van de muur of de toren werd ondergraven.

De verdedigers (belegerden) hadden meestal niet zulke grote instrumenten. Wel hadden zij het voordeel van de grotere hoogte. Vanaf de toren of de muren, die voorzien waren van weergangen en kantelen, werd met stenen e.d. gegooid of geschoten met kruisbogen.

Een grote verandering na 1350 bracht de komst van het kanon. Ter bescherming tegen het kanon werden soms dubbele grachten en aarden wallen rond het kasteel aangelegd. Maar uiteindelijk voldeed het kasteel toch niet meer als verdedigbare woning.

Kaart van het Limburgs gebied in 1543

¶ Het grote aantal kastelen in Limburg houdt verband met de politieke en staatkundige situatie vanaf de middeleeuwen tot aan het eind van de 18de eeuw. Veel mensen van aanzien kregen in deze periode gelegenheid om op het land buiten de steden macht en gezag uit te oefenen en lieten een kasteel bouwen.

Aanvankelijk was het recht om een kasteel te bouwen voorbehouden aan de keizer. Om zijn grote rijk te besturen gaf de keizer graven en hertogen stukken land in leen (leenmannen). Toen de keizer de greep op zijn rijk verloor gingen de graven en hertogen hun land als eigendom beschouwen en eigenden zich ook het recht toe om een kasteel te bouwen. Op zijn beurt kon een graaf of hertog weer stukken land, bijvoorbeeld als beloning voor bewezen diensten, in leen geven (achterleenmannen). Hierdoor werd het rijk versnipperd in nog kleinere delen.

Vooraf in het Limburgse gebied ontstonden veel zelfstandige 'staatjes' en als gevolg daarvan ook veel kastelen. De kleine machthebbers van deze staatjes of z.g. vrije heerlijkheden, verwierven een zekere onafhankelijkheid t.o.v. de graven en hertogen. Wanneer deze onafhankelijkheid volledig

werd en de heer alleen de keizer hoefde te erkennen, dan werd hun gebiedje een vrije rijksheerlijkheid. Het zijn vooral deze heren die een stevig kasteel lieten bouwen. Een prinsbisdom tenslotte is een gebied dat bestuurd werd door een bisschop die tevens heer van het gebied was.

Het kaartje toont de staatkundige situatie na de Vrede van Venlo 1543. De Nederlandse gebieden kwamen toen onder één oppergezag, namelijk dat van keizer Karel V. De vrije rijksheerlijkheden bleven echter zelfstandig tot het einde van de 18de eeuw. Limburg bleef versnipperd.

Waar werden in Limburg kastelen gebouwd ?

Als we kijken naar de ligging van het kasteel kunnen we de volgende types onderscheiden:

Hoogteburcht

Een hoogteburcht werd gebouwd op een strategisch punt, zoals een afzonderlijk gelegen rots of een smalle uitloper van een heuvelrug, waarvan de 'hals' kunstmatig werd afgekloven. Een hoogteburcht verschaftte in de middeleeuwen blijkbaar een ideale weerbaarheid, omdat men vanuit de hoogte in het voordeel was. Bovendien werd de aanvaller gedwongen de dwingel te volgen, een stijl oplopende toegangsweg die langs zwaar verdedigde muren voerde. In Valkenburg bevinden zich nog de resten van de enige hoogteburcht van Nederland.

Terrassenkasteel

Kasteel Agimont, ook wel Neercanne genoemd, is tegen de helling van een heuvel aan gebouwd. Het ligt op horizontale vlakken of terrassen, versterkt met mergelmuren en is het enige terrassenkasteel in Nederland.

Motteburcht

Daar waar geen natuurlijke hoogte voorhanden was en men er toch voor koos om bij de verdediging een standplaats hoog boven de aanvaller te hebben, ging men een kunstmatige heuvel, een z.g. motte, opwerpen. Door het weggraven van de grond rond de heuvel ontstond een gracht. Aan de voet van de heuvel en rond de top bracht men een omheining van houten palen aan. Op de heuveltop werd een verdedigingstoren gebouwd, eerst van hout, later van steen. Ook de houten omheining werd later vervangen door een stenen ringmuur. In Limburg zijn nog een groot aantal motteheuvels te vinden, o.a. de Koppelberg (Susteren), de Bolberg (Posterholt), de Bolleberg (Echt), bij kasteel

Wijnandsrade, de Borggraaf (Gulpen) en de Tombe (Maastricht). In al deze gevallen is de toren verdwenen. Wel duidelijk herkenbaar als motteburcht is de Witte Toren (Stein). Deze is echter later uitgegroeid tot een waterburcht. Ook de heuvelburcht van Kessel is een motte-burcht, evenals kasteel Limbricht. In Limbricht is de oorspronkelijke verdedigingstoren vervangen door een 17e eeuwse kasteel.

Waterburcht

Waar mogelijk werd een waterburcht net iets boven het waterpeil aangelegd. Echter, waar de burcht dicht bij een rivier of een beek werd gebouwd, koos men liever voor een helling of een natuurlijke heuvel om bij hoog water geen wateroverlast te hebben. Het verschil met de motteburcht (kunstmatige heuvel) wordt hierdoor minder duidelijk. Middeleeuwse burchten als Horn, Montfort, Grubbenvorsten Millen lijken op een motteburcht, maar moeten toch tot de waterburchten gerekend worden. Andere middeleeuwse waterburchten zijn o.a. Geysteren, Well, Baarlo, Aldengoor, Hoensbroek, Ter Borch, Genhies, Meerssenhoven en Hartelstein. Jongere voorbeelden zijn o.a. Arcen, Broekhuizen, Cortenbach, Strijthagen, Geulle en Rivieren en latere kastelen als Hillenraedt, Neubourg en Eysden.

Kasteelnamen

De benaming 'kasteel' was vroeger in Limburg niet gebruikelijk. Er waren benamingen, die duiden op oorsprong, karakter, type of ligging. Termen als motte, toren, mottetoren, weertoren, donjon, burcht, steen, slot, stercke huijsinge, huis, hoes, huuske e.a. wijzen alle op het weerbare vesting-achtige gebouw dat nu veelal 'kasteel' wordt genoemd. Ook de modernere bouwwerken die er kasteelachtig uitzien, krijgen de benaming 'kasteel'.

De naam 'kasteel' stamt uit de tijd van de Romantiek, een periode waarin de weerbaarheid van deze gebouwen achterhaald was en de nadruk meer kwam te liggen op het wooncomfort.

Bezoek aan een kasteel in Limburg

Limburg heeft veel kastelen. Als we het begrip ruim nemen en ook kasteelachtige behuizingen meertellen, komen we op een aantal van 160 bestaande gebouwen verspreid over de provincie. Hiervan zijn er 25 ruïnes.

Slechts een beperkt aantal kastelen met daarbij behorende tuinen en parken is voor het publiek toegankelijk. Zij worden hieronder vermeld. Uitzonderingen op deze regel kunnen alleen gemaakt worden na en in overleg met de eigenaar of be-

heerder van het betreffende kasteel. Tenslotte kunt U bij de Stichting Limburgse Kastelen terecht voor informatie over kastelen.

- Kasteel Arcen met kasteeltuinen, Lingsforterweg 26, 5944 BE Arcen. 04703-1882.
- Kasteel Eijsden, Graaf de Geloeslaan 8, Eijsden. Thans bewoond door fam. Liedekerke. Park buiten de gracht het gehele jaar open. 04409-1275.
- Kasteel Hoensbroek, Klinkerstraat 118, 6430 AA Hoensbroek. 045 - 211182.
- Kasteel Horn, Kasteelstraat 6, 6085 BH Horn. Beperkt te bezichtigen voor groepen na schriftelijke aanvraag. Eigenaar Mr. R.M.L.M. Magnée, 04758-2513.
- Ruïne Huys Kessel (burcht de Keveberg), Stichting Toeristisch Kessel p/a Lijsterbespas 27, 5995 BV Kessel, 04762-2027.
- Ruïne Kasteel Montfort, aanvragen gemeente secr. Posterholt, Burgemeester Geradtsstraat 97, Posterholt, 04742-2828.
- Ruïne Kasteel Valkenburg, Grendelplein 13, 6301 BS Valkenburg, 04406-14560.

Antwoorden van de opdrachten

1. woning
2. Pepijn-woontoren-1000-weinig woonruimte-verdedigbaar-weinig luxe / Johanna- kasteel-achtig huis-1800-veel woonruimte-niet verdedigbaar-veel luxe / Walram-groot kasteel-1400-veel woonruimte-verdedigbaar-beetje luxe
4. gracht-ophaalbrug-hoge stevige muren-schietgaten-kantelen
5. het kanon vanaf 1350
- 6 j. 26 eigendommen
7. a.hoogtekasteel-b.terrassenkasteel-c.mottekasteel-d.waterkasteel
21. door invloed van het weer, beschadiging door dieren of mens (vandalisme).
22. museum, hotel, restaurant, kantoorruimte, gemeentehuis etc.
23. hek eromheen, toezicht houden etc.

Samenstellers: Annelies Kuypers-Hendriks en Rob Kooiman

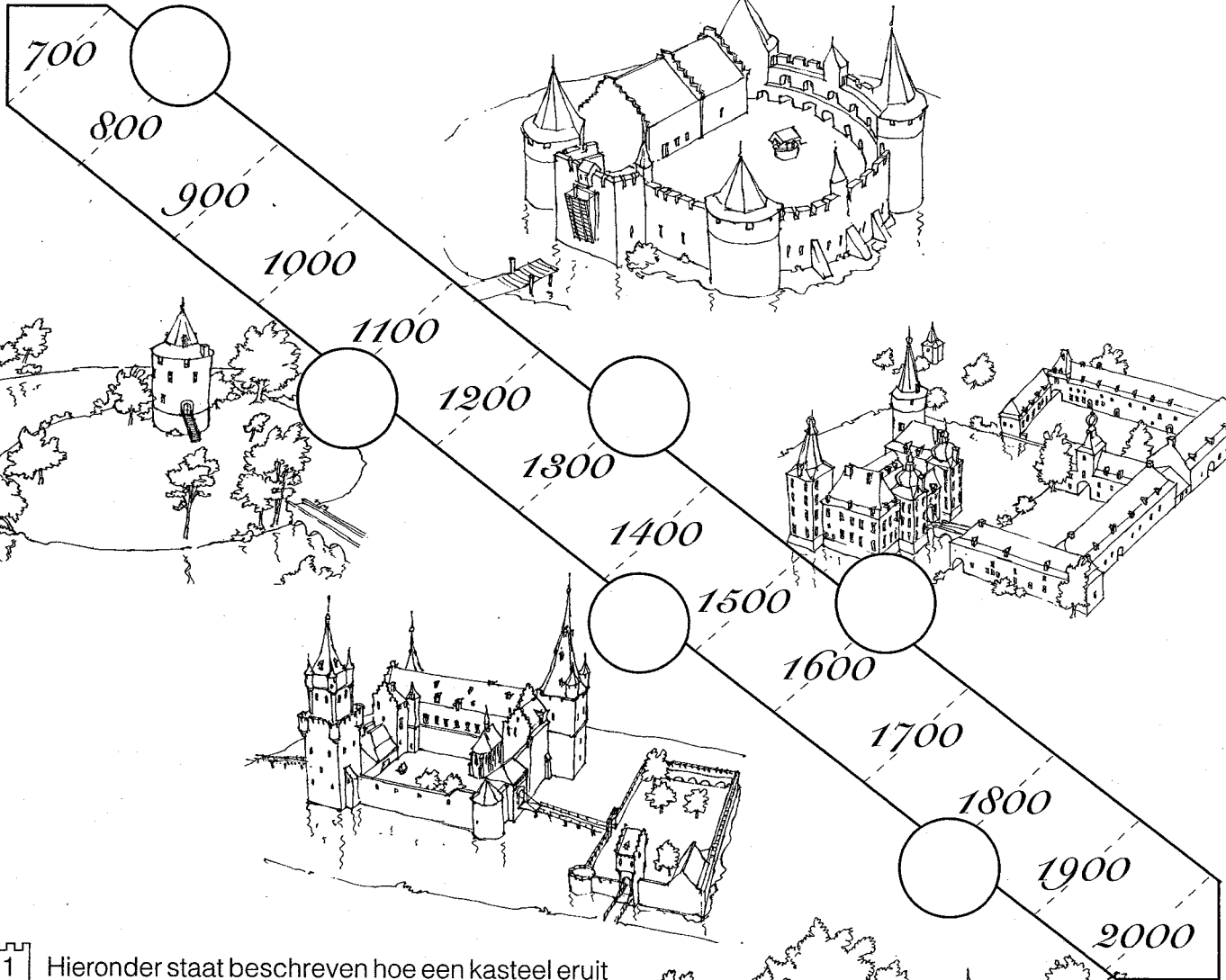
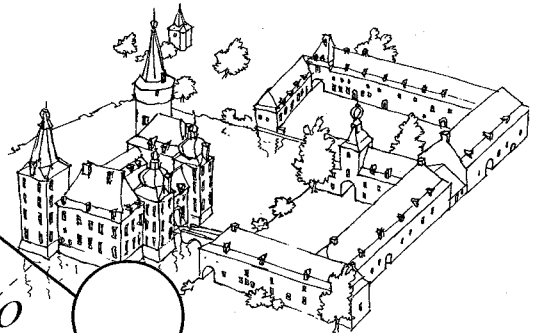
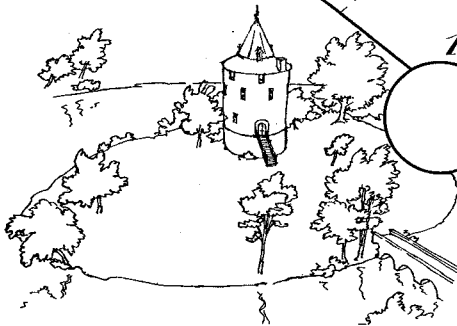
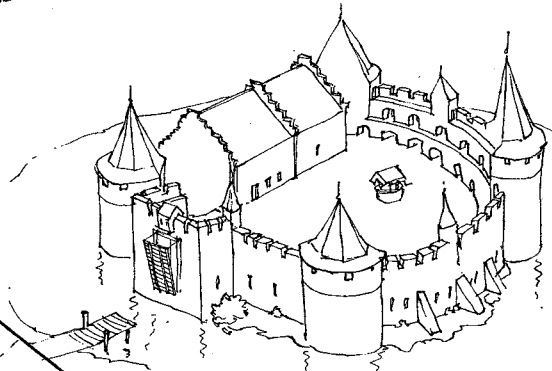
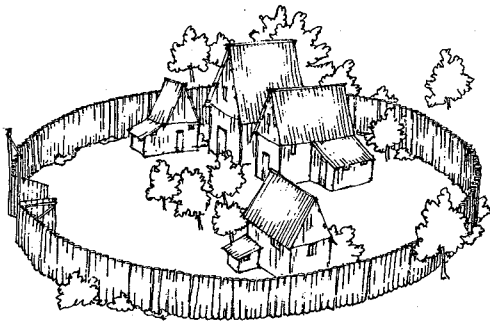
Illustraties: Jan van der Hijden

Uitgave: Stichting Limburgse Kastelen, ter gelegenheid van 25-jarig jubileum (juni 1993).

Adres: Kasteel Arcen, postbus 4301, 5944 ZG Arcen Telefoon: 04703 - 1840

Kastelen door de eeuwen heen

In Limburg zijn heel veel kastelen. In totaal wel zo'n 160. Je bent misschien wel eens in een kasteel geweest of hebt gelopen tussen resten van een kasteel (ruïne). Elk kasteel ziet er anders uit. Er zijn veel verschillende typen. Door de eeuwen heen zijn kastelen veranderd, ongeveer zo:

1 Hieronder staat beschreven hoe een kasteel eruit kon zien. Lees het. Schrijf de letter, die ervoor staat in het rondje bij de goede tekening. Wat staat er dan? _____

- n rond kasteel, torens in de ringmuur
- i vierkant kasteel, torens op de hoeken
- o woontoren op heuvel met gracht
- g kasteelachtig huis met mooi park
- n woonkasteel met veel gebouwen ervoor
- w houten boerderij met een omheining van palen

Wonen in een kasteel

Pepijn, Johanna en Walram woonden in een kasteel. Ze leefden wel in verschillende tijden. Lees maar eens wat ze te vertellen hebben.

Als er gevaar dreigt, klimmen we vlug de ladder op en vluchten naar de kamer op de eerste verdieping. Daarna trekken we de ladder weg. We hopen dan maar dat de vijand niet te lang rond blijft hangen, want het is hier erg klein en donker. We hebben ook niet zo heel veel voedsel in de kelder om hier lang te kunnen blijven!

Pepijn

Het zonlicht valt binnen door de grote ramen. Ik ga maar eens lekker spelen in de mooie tuin. Vanuit de tuin lijkt ons huis op een prachtig kasteel. Maar gelukkig worden we nu niet meer aangevallen!

Johanna

De gasten zijn vertrokken uit de grote zaal. Wij gaan naar de slaapkamer. In de schouw brandt nog een lekker vuurtje. De luiken voor de kleine vensters houden de wind buiten. De ophaalbrug is omhoog, dus we kunnen rustig slapen!

Walram

2 Zet in de goede rij. Sommige woorden kunnen in twee rijen geschreven worden.
 groot kasteel - kasteelachtig huis - woontoren - 1800 - 1000 - 1400 - veel woonruimte (2x) - weinig woonruimte - verdedigbaar (2x) - niet verdedigbaar - beetje luxe - veel luxe - weinig luxe.

Pepijn	Johanna	Walram
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

3 Welk kind zou jij willen zijn? _____ Waarom? _____

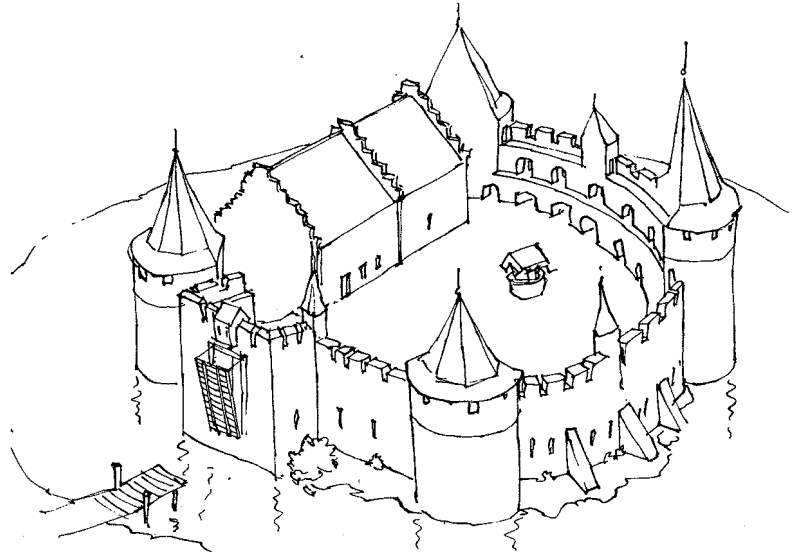
Vijanden

Een kasteel is eigenlijk een woning. Maar dan een versterkte woning, die de vijanden buiten kan houden. Vijanden waren er vroeger in Limburg genoeg. Door de eeuwen heen is er veel strijd en onrust geweest. Er werd bijvoorbeeld geplunderd door de

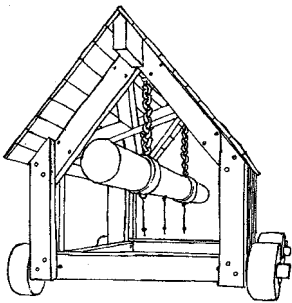
Noormannen tussen 800 en 1000. Limburg werd ook vaker bezet door legers uit andere landen, zoals Frankrijk (rond 1675 en rond 1800). Ook graven en hertogen, die delen van het Limburgse gebied in bezit hadden, voerden strijd met elkaar.

4 Stel je eens voor dat dit kasteel wordt aangevallen. Waardoor heeft de vijand het moeilijk om het kasteel te veroveren?

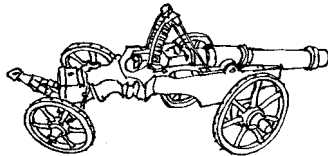
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

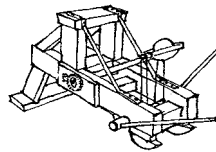
5 Hieronder zie je wapens om het kasteel aan te kunnen vallen. Ze werden in verschillende tijden gebruikt. Zet een kringetje om het wapen, waarmee je het kasteel het beste kunt veroveren. Vanaf welke tijd was dat? _____ Zo zijn veel kastelen verwoest en is er nu alleen nog een ruïne te zien.

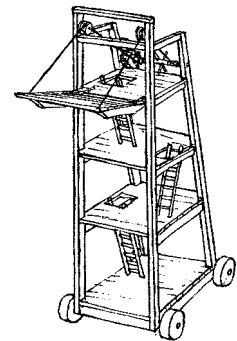
stormram

kanon

blijde

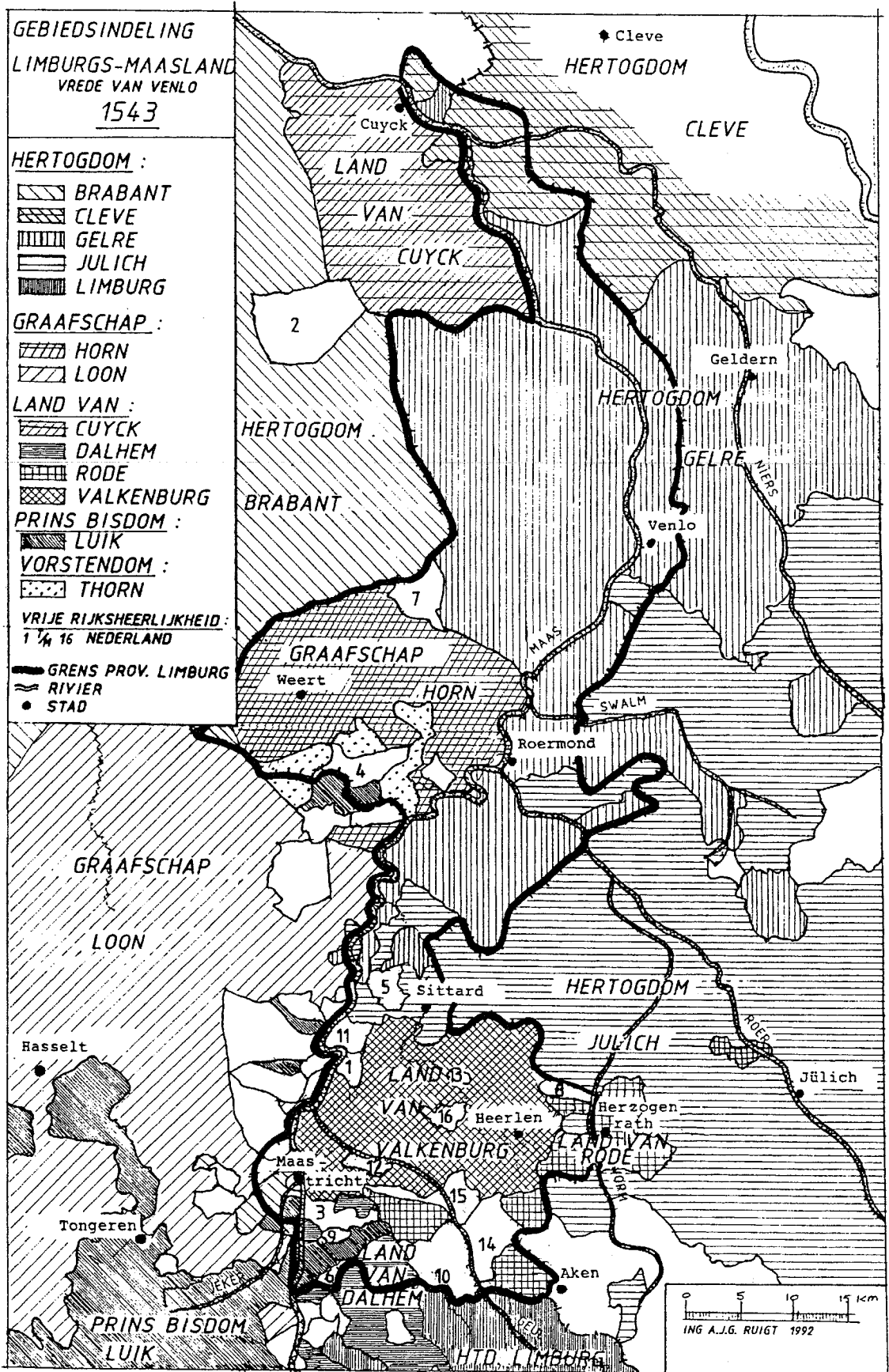

evenhoge

In de tijd dat de kastelen gebouwd werden bestond de provincie Limburg nog niet. Dit gebied was verdeeld in vele kleine gebiedjes. Er waren hertogdommen, graafschappen, vrije rijksheerlijkheden, een prinsbisdom en een vorstendom. Elk deel werd bestuurd door een hertog, graaf of heer. Deze probeerde zijn eigendom natuurlijk te verdedigen en liet daarvoor een stevig kasteel bouwen. Vaak had hij zelfs meerdere kastelen in zijn gebied. Door zo'n kasteel kon hij ook laten zien, hoe machtig hij was.

- 6 Op de volgende bladzijde zie je een kaartje.
- Kleur de grens van de tegenwoordige provincie Limburg rood.
 - Kleur het vroegere hertogdom Limburg ook rood.
 - Wat valt je op? _____
 - Kleur de rivier de Maas blauw.
 - Kleur het hertogdom Gelre lichtbruin.
 - Kleur het graafschap Horn oranje.
 - Kleur het land van Valkenburg groen.
 - Kleur het prinsbisdom Luik paars.
 - Kleur de 16 vrije rijksheerlijkheden geel.
 - Uit hoeveel eigendommen bestond Limburg? _____
 - Probeer je eigen woonplaats aan te geven met een rood rondje.
 - Welk kasteel ga je bezoeken? _____
 - Teken dit zo op de kaart erbij.
 - In welk gebied ligt het kasteel? _____

Zo zag het Limburgse gebied eruit in 1543, dus ongeveer 450 jaar geleden.

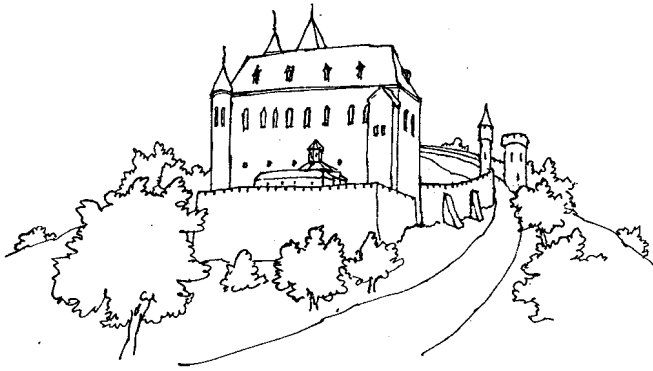

1. Elsloo	5. Limbricht	9. Rijckholt	13. Vaesrade
2. Gemert	6. Mesch	10. Slenaken	14. Wittem
3. Gronsveld	7. Meyel	11. Stein	15. Wylre
4. Hunsel	8. Rimburg	12. Terblijt	16. Wijnandsrade

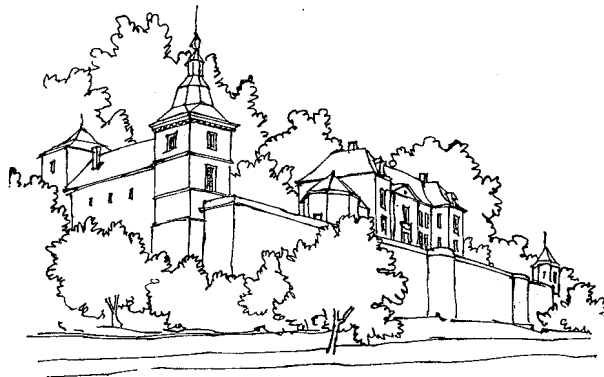
Waar werden in Limburg kastelen gebouwd?

Een kasteel moest altijd op een plaats worden gebouwd , die moeilijk was aan te vallen. In het zuiden van Limburg was dat bijvoorbeeld op een heuvel (hoogtekasteel) of op een vlakte tegen de heuvelwand aan (terrassenkasteel). Als er geen heuvel was, maakte men er zelf een. Een ander woord hiervoor is een motte (mottekasteel). Ook werd het kasteel vaak zo gebouwd dat het omringd werd door water (waterkasteel).

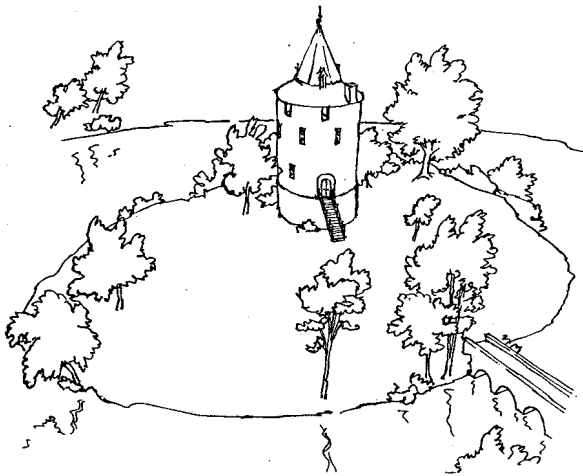
7 Schrijf de onderstreepte woorden bij de goede tekening.

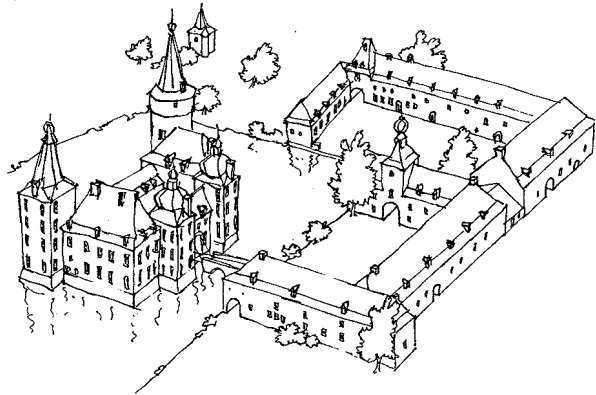
a. _____
De aanvallende werd 'gedwongen' de 'dwingel' te volgen. Dit is een stijl oplopende toegangsweg langs stevige muren. Alleen in Valkenburg staan nog resten van zo'n kasteel.

b. _____
Het enige voorbeeld in Nederland is het Kasteel Agimont te Neercanne bij Maastricht

c. _____
Bij het maken van een heuvel ontstond vanzelf een gracht. Boven op de heuvel werd een woontoren gebouwd. Zo'n toren noemen we ook wel een donjon. Vaak bestaat de heuvel nu nog wel, maar is de toren verdwenen. In Stein staat de "Witte toren" nog wel op de heuvel. Soms werd op een oude heuvel later een nieuw kasteel gebouwd. Voorbeelden hiervan zijn de kastelen Kessel en Limbricht.

d. _____
Vaak stond er eerst alleen maar een woontoren omringd door water. Bij de oude toren werd dan later van alles bijgebouwd, bijvoorbeeld een ringmuur of een woonvleugel. Zo werd het kasteel steeds groter. De gebouwen vóór het kasteel noemen we de voorburcht. In Limburg vinden we veel kastelen met een voorburcht.

8 Enkele vreemde woorden. Zoek ze op in de tekeningen en kleur ze.

dwingel (geel) - motte (groen) - voorburcht (rood) - donjon (bruin)

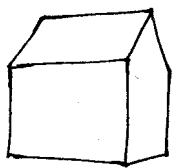
Kasteelnamen

Heel vroeger gebruikten de mensen niet het woord kasteel. Ze zeiden tegen de vaak enige verdedigbare woning gewoon **Huis, Hoes of Huuske**. Of als de woning de vorm van een toren kreeg, zeiden ze **Toren**. Werd de toren van steen gebouwd, dan zei men bijvoorbeeld **Stein**. Kwam om de toren een muur, dan praatte men over **Borg, Burg of Burcht**. Lag de verdedigbare woning op een berg, dan hoorde je dat ook in de naam, gewoon **Berg**. Lag de woning bij het water, dan zei men vaak **Broek**. Broek betekent laag en drassig land of natte grond.

 Zet de volgende 'kasteelnamen' in de goede rij.

- Kaldenbroek
- Ehrenstein
- Lichtenberg
- Gebrookhoes
- De Burcht
- Stein
- Nieuwenbroek
- Steenhuis (2x)
- Hoonsus (Hoenshuis)
- Aldeborg
- Doonderhuuske
- De Thoren
- Carisborg
- Bolberg
- Rimburg
- Gebroek
- Sibberhuuske

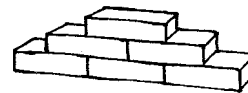
- Ter Borch
- Schinvelder Huuske
- Borgh
- Hoensbroek
- Meezenbroek
- Borgharen
- Valkenburg
- Koppelberg
- Stenen Huis (2x)
- Gennepshuis
- Neubourg
- Borggraaf
- Vaalsbroek
- Dalenbroek
- Hartelstein
- Genhoes

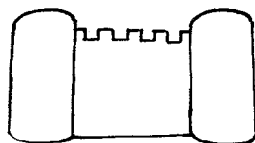
Huis, Hoes, Huuske

Toren

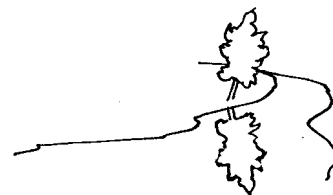
Stein, Steen

Borg,
Burg, Burcht

Berg

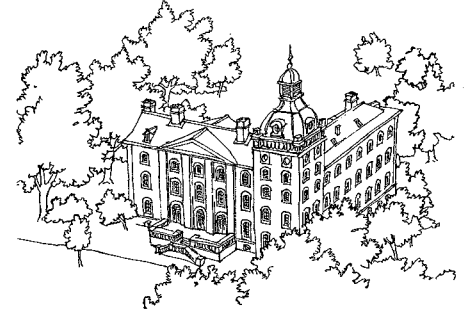
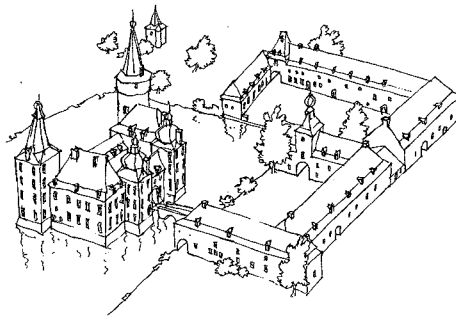
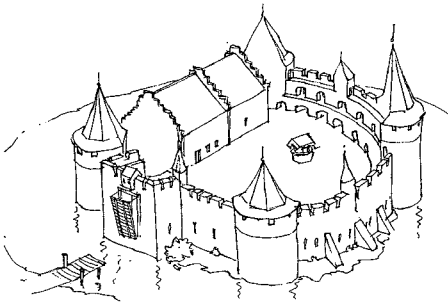

Broek

Bezoek aan een kasteel in Limburg

10 Het kasteel dat wij bezoeken heet _____ en ligt in de plaats _____

11 Bekijk de getekende kastelen. Waar lijkt het kasteel het meeste op? Zet daar een kringetje om.
 Wat is hetzelfde? _____
 Wat is anders? _____

12 Kun je erachter komen wanneer het kasteel gebouwd is? _____
 Wanneer? _____

13 Wat is er te zien? Zet daar een kruisje voor.

Buiten:

Binnen:

☐ tuin	☐ ophaalbrug	☐ veel kamers
☐ vierkante toren	☐ ronde toren	☐ weinig kamers
☐ uitstekende toren	☐ toren gelijk aan muur	☐ keuken
☐ één toren	☐ meerdere torens	☐ ridderzaal
☐ grote ramen	☐ kleine ramen	☐ slaapvertrekken
☐ bijgebouwen	☐ voorburcht	☐ kerker
☐ binnenplaats	☐ dwingel	☐ w.c.
☐ motte	☐ schietgaten	☐ schouw
☐ dikke muren	☐ ringmuur	
☐ gracht	☐ waterput	

14 Kon een vijand het kasteel gemakkelijk veroveren? _____
 Waarom? _____

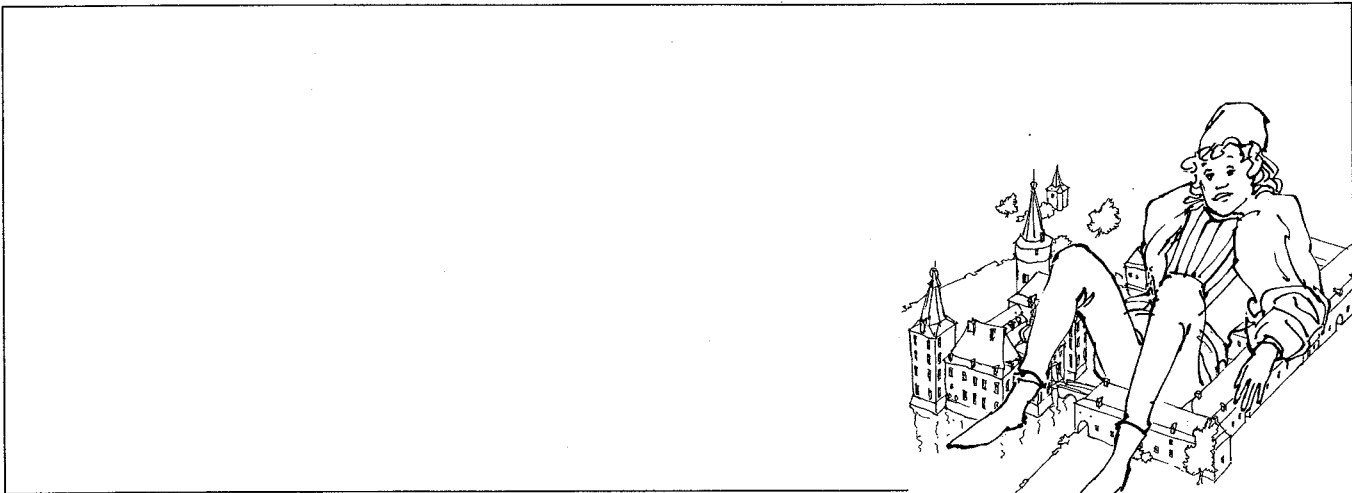
15 Was het kasteel prettig om in te wonen? _____
 Waarom? _____

16 Hoe ziet het kasteel eruit? Zet daar een kruisje voor.

☐ ruïne.	Waardoor? _____
☐ vervallen.	Waardoor? _____
☐ goed onderhouden.	Waardoor? _____

- 17 Waar werd het kasteel gebouwd? Zet daar een kruisje voor?
- op een heuvel
 - tegen een heuvelwand
 - op een kunstmatige heuvel
 - omgeven door water
 - gewoon op het land

20 Hieronder kun je nog andere bijzonderheden over het kasteel opschrijven en/of een tekening maken van het kasteel.

- 18 Wat is de naam van het kasteel?
- _____
- Hoe komt het kasteel aan die naam?
- _____

19 Waarvoor wordt het kasteel nu nog gebruikt?

Kastelen nu

Je hebt gemerkt, dat kastelen iets over vroeger kunnen vertellen. Het is dan ook belangrijk, dat ze bewaard blijven. Als de kastelen niet meer verzorgd of gebruikt worden zullen ze langzaam verdwijnen. Er zijn gelukkig mensen die moeite doen om de kastelen te bewaren. De Stichting Limburgse Kastelen zet zich in voor het behoud van de kastelen in Limburg. Soms zorgt die stichting ervoor dat een vervallen kasteel weer wordt gerestaureerd. Dat kost miljoenen guldens. Het Rijk, de Provincie en de Gemeente helpen de stichting om dat geld bij elkaar te brengen. Ook ruïnes zijn waard om behouden te blijven en krijgen aandacht van de stichting.

- 21 De ruïnes en kastelen zullen langzaam verdwijnen als er niets mee gedaan wordt. Waarom denk je?
- _____
- _____

- 22 Veel kastelen worden niet meer bewoond. Waar zou je een kasteel voor kunnen gebruiken?
- _____
- _____

- 23 Wat zou je met een ruïne kunnen doen om deze te beschermen? _____
- _____

Als je meer wilt weten over een Limburgs kasteel dan kun je schrijven naar:

De Stichting Limburgse Kastelen
 Kasteel Arcen
 Postbus 4301
 5944 ZG ARCEN
 telefoon: 04703 - 1840